

словами: «Я хочу ...». Всі інші уважно його слухають. Оповідач сам вирішує, кому він передасть подушку далі. Після того як вислухають бажання всіх, учні діляться враженнями.

Таким чином, визначаємо необхідність застосування ігрової діяльності як важливого засобу адаптації дітей шестирічного віку до навчання в початковій школі. Перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження вбачаємо у розробці педагогічної технології, що передбачає адаптацію дітей шестирічного віку до навчання в початковій школі.

Список використаних джерел:

1. Андрійчук С. В. Наступність у профілактиці соціальної дезадаптації дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку (від теорії до практики) : навч.-метод. посібник / І. М. Петрюк, С. В. Андрійчук. – Чернівці : Чернівецький національний університет, 2014. – 120 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні: Наказ Міністерства. Режим доступу: 22.05.2012р. 615 [Електронний – <http://www.mon.gov.ua/images/files/doshkilna-crednyu/doshkilna/615.doc>
3. Безруких М. М. Готов ли ребенок к школе? / М. М. Безруких. – М. : Вентана-Граф, 2005 – 64 с.
4. Гросс К. «Душевная жизнь ребенка» / К. Гросс // Издательство: "Издание Киевского Фребелевского общества". – 1916. – 242 с.
5. Колеченко А. Энциклопедия педагогических технологий : пособие для преподавателей / А. Колеченко. – СПб. : КАРО, 2006. – 368 с.
6. Колосова О. В. Ігровий підхід до формування життєвої компетентності дітей з вадами зору / О. В. Колосова // Імідж сучасного педагога : всеукр. наук.-практ. освітньо-популярний часопис. – 2015. – № 6. – С. 54-57.
7. Концепція розвитку дошкільної освіти на 2010-2017рр.: розпорядження Кабінет Міністрів України від 27.08.2010 р. № 1721-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1721-2010-%D1%80>
8. Лазаренко Н. Культура мовлення як невід’ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога / Н. І. Лазаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : Збірник наукових праць / [гол.ред. Н. Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2016. – Вип.23. – С.36-42.
9. Лазаренко Н. И. Проектная технология в обучении: от веб-квеста до блог квеста / Н. И. Лазаренко // Педагогические инновации – 2017: материалы международной научно-практической интернет-конференции, Витебск, 17 мая 2017 г. / Витеб. гос. ун-т ; редкол.: Н.А. Ракова (отв. ред.) [и др.]. – Витебск : ВГУ имени П.М. Машерова, 2017. – С. 88.
10. Лазаренко Н. І. Формування в дітей з функціональними обмеженнями індивідуальної системи знань сенсожиттєвого характеру засобами арт-терапії / Н. І. Лазаренко, А. В. Хіля, А. М. Коломієць // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, 2017. – Вип. 13. – С. 124–156.
11. Сидоренко Н. О. Перший раз у перший клас: адаптація дитини до навчання у школі / Н. О. Сидоренко. – К. : Шк. світ, 2009. – 176 с.

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ПРОГРАМИ «STREAM-ОСВІТА ДОШКІЛЬНИКІВ, АБО СТЕЖИНКИ У ВСЕСВІТІ» ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИХ УЯВЛЕНЬ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Світлана Балик, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: К. Л. Крутій, доктор педагогічних наук, професор

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

CONTENT-ANALYSIS OF THE ALTERNATIVE PROGRAM "STREAM-EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN OR TRAPS IN THE UNIVERSE" ON THE FORMATION OF NATURAL AND SCIENTIFIC IDEAS OF THE SENIOR PRESCHOOLERS

Svitlana Balyk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті здійснено аналіз змісту альтернативної програми в аспекті формування природничо-наукових уявлень у старших дошкільників. Розкрито особливості формування культури інженерного мислення в дітей. Доведено необхідність формування природничо-наукових уявлень дошкільників в умовах STREAM – освіти.

Ключові слова: природничо-наукові уявлення, STREAM – освіта дошкільників, діти дошкільного віку.

Abstract. The article analyzes the content of the alternative program in the aspect of the formation of natural and science ideas of the senior preschoolers. The features of the formation of the culture of engineering thinking of the children are revealed. The necessity of the formation of natural and science ideas of preschool children in the conditions of STREAM - education is proved.

Key words: natural and science ideas, STREAM - education of preschool children, children of preschool age.

Альтернативну програму «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт»: формування культури інженерного мислення дошкільників (науковий керівник – проф. К. Крутій) [2] створено відповідно до потреб сучасної освіти. Програма є своєрідною відповіддю на виклики вищої освіти, яка пропагує і розвиває STEM (STEAM) – освіту. STREAM = Science, Technology, Reading + Writing, Engineering, Arts and Mathematics – акронім слів – природничі науки, технологія, читання + письмо, інжиніринг, мистецтво, математика. К.Л.Крутій пропонує таке визначення STREAM-освіти дитини дошкільного віку – це спеціально організований процес цілеспрямованого формування особистості, становлення і розвиток духовної сутності в єдності з оволодінням науковими знаннями та вміннями з метою формування культури інженерного мислення [2, с.7].

Центральною ланкою альтернативної програми формування інженерної культури дошкільників «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт» є уявлення про дитину як про обдаровану особистість, тобто таку, яка самостійно в силу власних вікових і психофізіологічних особливостей обирає свої дії та рішення, досягає вищого рівня пізнавального розвитку, ніж ровесники, здатна до обґрунтованих і виважених дій у нестандартних ситуаціях, усвідомлює свою відповідальність перед собою, колективом і суспільством за результати своєї діяльності. У пропонованій програмі соціально-наукова проблема – розвиток обдарованості дитини – вирішується завдяки цілісному соціально-психологічному проектуванню зв'язаного ланцюга моделей-різновидів взаємодій педагога і вихованців, функціонування яких забезпечує прогресивний духовно-креативний ріст потенцій як дорослого, так і дитини [2].

ґрунтом розвитку пізнавальних здібностей кожної дитини в програмі виступає сукупність сенсорних, інтелектуальних і творчих здібностей.

Автори програми запропонували науковий розподіл напрямів роботи за альтернативною програмою [1; 2].

Так, до природничих наук віднесено: астрономію (науку про Всесвіт), фізику (науку про склад і структуру матерії, а також про основні явища в неживій природі), хімію (науку про будову й перетворення речовин), біологію (науку про живу природу), науки про Землю (географію, геофізику й геологію), медицину (науку про людське тіло та його хвороби).

До технологій: формування уявлення про предметно-перетворювальну діяльність людини, світ професій, шляхи отримання, зберігання інформації та способи її обробки; здатності до формулювання творчих задумів, усвідомленого дотримання безпечних прийомів роботи та користування інструментами і матеріалами; розвиток пізнавальної, художньої і технічної обдарованості, технічного мислення в процесі творчої діяльності, навичок ручних технік обробки матеріалів (папір, дерево, глина тощо); ознайомлення з інформаційно-комунікаційними технологіями, девайсами і гаджетами; експериментування.

Читання і письмо: акцент на розумінні дітьми змісту тексту, пропедевтичний (вступний) курс навчання грамоти, розвиток моторики, підготовка руки до письма.

Інжиніринг: проектування, наочне моделювання, конструювання.

Мистецтво: просторові мистецтва (архітектура, скульптура, живопис, графіка, художня фотографія, декоративно-ужиткове мистецтво та дизайн); часові мистецтва (музика, література); просторово-часові (кіномистецтво, театр, танець).

Математика: кількісні відношення та просторові форми, логіка.

У процесі експериментування й пошуково-дослідницької діяльності автори наголошують, що потрібно звертати увагу дітей на постійні зміни і перетворення, що відбуваються з предметами і явищами довкілля.

Для розвитку пізнавального інтересу при формуванні природничо-наукових уявлень дошкільнят необхідно педагогам закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО) у співпраці з батьками створити *сприятливі умови*, а саме [1; 3; 5]:

- розвивати пізнавальні інтереси дітей на всіх заняттях;
- використовувати методи і прийоми, спрямовані на активацію процесу засвоєння знань – використовувати блоково-тематичне планування, враховуючи підготовленість дошкільнят, виключити таку передачу знань дитині, коли відбувається перенасичення інформацією;
- сприяти формуванню уявлень про важливість деяких відкриттів, розглядаючи дитячі книги та енциклопедії, використовувати прийоми «Чого не вистачає?» (відсутність будь-якої частини, предмета або групи предметів на карті), «Я не знаю» (пошук інформації за різними джерелами – картинками, фотографіями, книгами), при цьому необхідно постійне закріплення, обмін інформацією – «Я сьогодні дізнався»;
- створювати різні колекції, міні-музеї певної актуальної тематики; у процесі експериментування розвивати вміння планувати, моделювати, порівнювати; розвивати вміння дітей проводити дослідження самостійно; створювати освітні ситуації «підвищеної складності» [4].

Нами здійснено контент-аналіз щодо формування природничо-наукових уявлень у старших дошкільників.

У таблиці 1 для унаочнення завдань альтернативної програми «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіті» презентуємо результати з освітнього напрямку «Природничі науки», або подорож Всесвітом, розділ «Фізика» (склад і структура матерії, основні явища в неживій природі) [2].

Отже, автори програми у змісті передбачили такі завдання: допомагати дітям виділяти суттєве, спільне для всіх об'єктів неживої природи: вода, земля, пісок, глина, каміння, повітря – неживе [2, с.105]. Усе неживе не живиться, не дихає, не має потомства, не росте. Проте все живе не може існувати без неживого. Продовжувати вдосконалювати, уточнювати та розширювати уявлення про ознаки і властивості об'єктів неживої природи. Продовжити формування уявлень про значення Сонця, води, ґрунту, глини, піску, каміння для дітей та дорослих. Розрізняти та називати об'єкти і явища неживої природи за їхніми ознаками. Допомагати зрозуміти взаємозв'язки в природі. Відбивати в мовленні дітей, в образотворчій діяльності результати спостережень, дослідів, порівнянь, використовувати слова-ознаки (теплий – тепліший, холодний – холодніший, світлий – світліший, темний – темніший). Дати перші уявлення про природоохоронну діяльність людей.

Тобто акцент ставиться на пояснення, порівняння, зіставлення, асоціації, аналізування отриманих відомостей (розповідь дорослих, результати спостережень, результати дослідів тощо).

Таблиця 1

Розділ «Фізика» (склад і структура матерії, основні явища в неживій природі)

Основні явища	Зміст програми
------------------	----------------

Вода	<p>Уточнювати уявлення про зовнішні ознаки води на дотик: вода тепла та холодна. Дослідити, як нагрівається вода в природі та вдома. На смак – не солодка, не солоня, не кисла (без смаку). За кольором – прозора: якщо покласти у воду предмет, його можна побачити. Вода тече, збирається в річку, калюжу, море, озеро й інші водойми. Прісна та морська вода, їхні властивості, їхнє значення для життя на Землі. З'ясувати з дітьми поняття водойма, дослідити різні види водоймищ, взаємозв'язок водоймищ, порівняти їх. Правила поведінки біля водоймищ. Ознайомити з водоймами України, рідного регіону, міста. Вода буває чиста та брудна. Учити розрізняти якості чистої (прозора, без запаху, без смаку) і забрудненої води (непрозора, має запах, смак). Чисту воду п'ють люди, тварини; вона потрібна рослинам, її треба берегти. Забруднену воду пити не можна. Дати поняття фільтрація води, її практичне використання. Поглибити знання дітей про плавучість тіл.</p> <p>Досліди із завантаженням кораблика. Експериментально з'ясувати, що вода – рідина. Дощ, калюжі – це вода. Колір калюж залежить від стану неба: у сонячну погоду – світлий, у похмуру – темний.</p> <p>Формувати уявлення про різноманітність дощу, як змінюється поведінка тварин та стан рослин перед дощем, який вигляд має небо перед дощем. Дослідити, як і який дощ звучить, чи можна за звуком описати дощ, як можна відчутти дощ.</p> <p>Визначити, які прикмети дощу можна помітити вдома. Формувати уявлення про потрібність дощу природі, про можливі його негативні наслідки.</p> <p>Формувати уявлення про веселку. Дослідити умови її утворення, штучно утворивши веселку. Познайти з явищем грози, грому та блискавки, пояснити зв'язок між цими явищами, умови їхнього утворення. Розповісти про небезпечність грози, практичні знання про правила поведінки під час грози.</p>
Зміни води	<p>Вода може нагріватися, у результаті чого вона стає теплою, гарячою, дуже гарячою (кип'яток, окріп). З'ясувати з дітьми поняття <i>кип'яток</i>, <i>окріп</i>. Під час нагрівання вода перетворюється на <i>пару</i>. Дослідити умови перетворення води на пару. Показати небезпечність пари. Вивчити правила поведінки на кухні, коли поряд є гаряча вода. Формувати уявлення про конденсацію, явища природи, які виникають завдяки цьому процесу (роса, туман). Формувати уявлення про град, умови його утворення, небезпечність граду для рослин, тварин, людей, практичні знання про правила поведінки під час граду.</p> <p>За низької температури вода перетворюється на лід. Властивості льоду: гладенький, прозорий, слизький, крихкий, твердий. Лід твердий, по ньому можна ходити, кататися на ковзанах (разом із дорослими). Розглядаючи лід, запропонувати дітям провести по ньому легенько пальчиком – він гладенький. Якщо лід посипати піском, по ньому важко кататися, так ведуть боротьбу з ожеледицею. Щоб люди не падали в ожеледицю, льодяні доріжки посипають піском. (З'ясувати з дітьми поняття <i>ожеледиця</i>). Щоб легко було кататися на санчатах, ковзанах, лід заливають водою. Від холоду вода замерзає, перетворюється на лід (бурульки), а якщо лід кришити – буде сніг.</p> <p><i>Сніг</i> – це маленькі замерзлі краплинки (якщо роздроблені льодинки занести до кімнати – будуть краплі води). Дослідити чому по снігу складно пересуватися, різні пристосування для пересування по снігу. Показати різноманітність сніжинок. Пояснити чому сніг рипить під ногами. Формувати уявлення про іній та паморозь, умови їхнього утворення. Дослідити, якої шкоди сніг може завдати природі. Поміркувати, як повинна діяти людина, щоб зменшити шкоду від снігу.</p> <p>Узагальнення: сніг – прозорі зірочки; лід – прозорий, твердий; вода – прозора (крізь неї видно); від нагрівання, від тепла стає теплою, гарячою, кипить, перетворюється на пару. Від холоду (на морозі) вода замерзає, перетворюється на лід, сніг; від тепла – знову перетворюється на воду. Порівняння різних агрегатних станів води.</p>

Сезонна характеристика	<p>Улітку від Сонця вода нагрівається (причинно-наслідкові зв'язки: є Сонце – вода тепла). Восени вода холодна, темна, бо мало Сонця; літом світла, блакитна, бо багато Сонця; узимку – замерзає та перетворюється на лід.</p> <p>З'ясувати, чому весною багато води (тепло – лід, сніг розтає, перетворюється на воду), чому виникає повінь. З'ясувати небезпеку повені для людей, тварин, рослин, правила поведінки під час повені. Визначити, як зменшити ймовірність повені. Навчати дітей берегти воду, водойми. Порівнювати воду, каміння, пісок за однією ознакою або властивістю (різні контрастні властивості).</p>
Вода в природі	<p>Збагачувати знання дітей про типи для певної місцевості явища природи (дощ, туман). Пояснювати правила поведінки людей, учити дітей дотримуватися цих правил.</p>

Список використаних джерел:

1. Зданевич Л. В., Крутій К. Л. Умови розвитку пізнавального інтересу під час формування природничо-наукових уявлень у дошкільників / Л. В. Зданевич, К. Л. Крутій // Забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій: збірник наукових праць / за заг. редакцією проф. Л. В. Зданевич, доц. Л. С. Пісоцької, Н. М. Миськової. – Хмельницький : ХГПА, 2018. – С.101-105.
2. Крутій К. Л. Альтернативна програма «STREAM-освіта», або Стежинки у Всесвіт» / К. Л. Крутій // Альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / автор. колектив ; наук. керівник К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2018. – 144 с.
3. Крутій К. Л. Інтеграція в дошкільній освіті як інноваційне явище, або Що треба знати про інтеграцію / К. Л. Крутій // Дошкільне виховання. – 2018. – № 7. – С.2-7.
4. Крутій К. Л. Методологічні засади альтернативної програми «STREAM-освіта», або Стежинки у Всесвіт» / К. Л. Крутій / Альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / автор. колектив ; наук. керівник К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2018. – С.5-50.
5. Крутій К. Л. Природничо-наукова освіта дошкільників: блоково-тематичне планування на засадах інтеграції та методичні поради. Весна-чарівниця / К. Л. Крутій, І. Б. Стеценко. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2018. – 136 с.
6. Крутій К.Л., Лопатинська Н.А., Маковецька Н.В. Вчимося мови та розмови, або Українська разом із матусею. -Запоріжжя: Просвіта, 1999.
7. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу : монографія : у 2 ч. – Київ : Освіта, 2009. – Ч. 1. – 302 с.
8. Крутій, К. Л. Феномен образовательного пространства дошкольного детства [Текст] / К. Л. Крутій// Педагогический журнал Башкортостана. – 2011. – № 3. – С. 127-137.

ВИКОРИСТАННЯ СПОСТЕРЕЖЕННЯ В ПРОЦЕСІ ДІАГНОСТИКИ ПРОЯВІВ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДІТЕЙ

Ірина Балінська, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: О.П.Демченко, кандидат педагогічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

USING THE OBSERVATION IN THE PROCESS OF DIAGNOSIS OF MANIFESTATIONS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE OF CHILDREN

Iryna Balynska, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. Обґрунтовано значення емоційного інтелекту в особистісному розвитку дитини. З'ясовано особливості формування емоційно-почуттєвої сфери в дошкільному віці. Показано значення спостереження в діагностиці проявів емоційного інтелекту дошкільників. Визначено вимоги до організації такого методу вихователями закладу дошкільної освіти.